

1 Timoti

¹ Ëta dā aluyaqsóro tao sale Kótóro dā take mo wisiyóló betaaire bete Tale Yesu Kerisotamoné kale fo wisi erāle fae yóló doteyale whi Pol-né i ase dere ape.

² Ti i dere fota, Yesu Kerisoné ala tuamó beterópóló, yālo deyóló beteró betere naale Timotipaae dapa, dané Aya Kótóro Tale Yesu Kerisotamo tuamó kaaróló wó tare hāle hamokoróló eratere alakélé, kōlené sukóló tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, yāpaae erópóló yae.

Tukóló muló betere fo yó matere whirapené dere fo wosaqse yale fo

³ Ë Masedonia hae kwiapaae faairaalu, yāpaae i ala yae yóló setu betale fo kaae momó dapa wosae. Mepaae whirapené kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu beteretei foné sóro sesé du betaasepóló, yā Epesus be taaróló feni, aimótóro betae dere fota hāle meipó.

⁴ Mepaae dolāa fo ó noutererapené doi mole alarape wosaairaalu keteke butu betaqsóro sesé du betaasepóló, dapó. Ai alarapénéta, Kótóné so whi mo betā kisipa muóló beteréni, kae kae kisipa muóló betere ala kaarótu beterapó. Atétere alané Kótóné erae dere ala erótumitei, mo kisipa tiki tiratere alané betā Kótóné kutó dirótu beterapó.

⁵ Yālo yāpaae i alarape yae yóló se dere fota, noa ala yaasepóló dumipó. Dā fea yaala sókó fole alatóróti du betaai dapó. Ti ai yaala sókó fole

ala kaaraterere beterape i ape. Hosaa tuamó me alatamo hosekényi, mo wisi alatóróti muóo, mepaae yale dowi alarape haķeamó yó melóló mo wisi kisipa beta muóo, tuę tiki tiraterere alakélé tómó ini, mo ti tiróo, du betereiteiné yaala sókó fole ala kaarótu betera pó.

⁶ Mepaae whırapeta bete muleire fo wosaairaa lu, i bete mole fo wisi taaróló ai fele ape.

⁷ Ti ai whırape atimata, Kótóné kale yóló muló betere fo yó matere whı betaaitapó du betereitei, atimané yó mótu betere foró ai fo betetamo atima wisiyóló tuę irumeitei, hale foné maaté mo diriyóló kisiparapó du betera pó.

⁸ Ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fo mepaae whıné mo donoyóló erótu betepa, ti doni mo wisirapó.

⁹⁻¹¹ Ti Kótóné ama i ala yae yóló muló betere fota, mo donoyóló fole whırapené dosayópóló tukóló muló bitinitei, Kótóné yóló muló betere fo tukóló dowi alarape du betere whırapené dosayópóló tukóló muló betereitei dané kisiparapó. Ti ai whırapené du betere alarape i ape. Yaose yóló muló betere fo tikitere alakélé, teteróló kaae tare whırape aomó bitini hıratere alakélé kótó bitinipóló ama ala eraalo hıtereteikélé, mo sonaalei dowi ala du betereiteikélé, wisi ala ini, dowi alatóró hale yó tareteikélé, kótóné fo wosetere alaró apaae momatere alatamo initereteikélé, hae aya ó mo so whı dóló sukunaterere alakélé sotamo, nópu nokole alakélé, so ó whı hamomatamotei nópu nokele alakélé, kutó diraterere whı beteraaı dotonóló duputere alakélé, kapala fo dere

alakélé, me whīpaae i ala eraalopó yólótei mo eréni, dilikitere alakélé, mepaae kae kae dere alarapenékélé, Kotóné fo wisitamo bóe dóló só derótu betere ala mo dorapó. Mepaae whīrapené yó mótu betere foró kale mió wosetu betere fo wisitamo betā alatoró epa mo wisirapó. Ti ai fota, mo wisi alamaaté erótu betere Kótóné epaae naao wisiyóló kaae taru, so whīpaae yó melale fae yalepó.

Talené Pol hamokoróló tao suraalu erale ala

¹² Ẹ fotokọ bulale seké dané Tale Yesu Kerisoné ama kutó dirótóró tawaalopóló kisipa mutu, ẹ fopeyóló sóró betero betereiné, yalo mo kée du betera póló.

¹³ Take ẹta, Kótóné doi doróló faletere whī betóo, ama so whī dóló susupuratere alakélé yóo, hapale fopaae buóló hẹle fo dere whī betóo epatei, Talené kọlené sukuturaalu ẹ tao salepó. Ti noatepae, ẹ apaae kisipa tiki tiréni yaletiné kọlọ kọlọ iru, ai alarape họko du betalepó.

¹⁴ Dá tẹteróló kaae tare Talené hẹle hamokoróló tao sere ala wisinaale epaae mo dekeró eró tawóo, ai alatamo touróturaalu Yesu Keriso tuamó kaayóló wou betere kisipa tiki tiratere alaró yaala sókó fu betere alatamokélé, epaae eróo du betalepó.

¹⁵ I fota, so whī feané wosóló mo bete mole fo dapóló tuẹ tiki tiraire fopa, wosae. Yesu Keriso i haepaae waletaita, dowi ala du betere so whī aluyaqsóró tao saai walepó. Yalo du betale dowi alané mepaae so whīné du betale dowi ala tẹteróló mo doasi dowi ala du betalepó.

16 Atéyale betené take yało du betale dowi alamó Yesu Kerisoné ama ę kwia matere ala folo hapale ini, kolené sukuturaalu kaae taté fóló, nalo tao salepó. Ti até yale beteta, hałe meipó. Take nalo Talepaae tuę tiki tiróló, mo ti betó tawaaire bete saaire so whinė ępaae erale ala tuę muturaalu Taleta, atei kaae Tale beterapóló tuę muópoló eralepó.

17 Térapa, da teteróló kaae tare mo doasi topo whıta sukókélé ini yóo, whı betanékélé mo kilini yóo, iruraalu, mo ti hałe betó tare Kótó betatóró betera, mo ama kae ere ala wisinaale eraté furaalu, ama doi doasi doi mulópoló yae. Mo kée! Téyópoló yae.

18 Yało hosaa mole naale Timoti-ó, Kótóné mepaae whırapepaae yó matepa atimanémo, ya tuę muóló yale fo kaae mió yałokélé ępaae i ašemó dere fo wisiyóló dosayóló kisiparu sya fae. Naaotamo ai fo wisiyóló sya fóló eró tapata, ti dané bóe whıtamo bóe wisiyóló dóo, tuę tiki tiratere alakélé yó tawóo, naao tiki tuępaae me hasókó fole alakélé muni yóo, yaalo ai ape.

19 Mepaae whırapeta, ai alarape sya fóló eréni, hóratereteiné kale weı nuku fetée fóló dotu dere kaae, atimané tuę tiki tiraté fu betale alakélé haepaae derepelepó.

20 Atéyale whırapekó whı tamo Haimeneasiró Aleksandatamo beterapó. Ai sekętamóné du betere alané Kótóné doi wisinaale doratere ala hałe deté fu betaşóró, yałotei Satan-né naase tuępaae mulalepó. Ti atéyaleiteita hałe meipó. Atimaamo sekęi ala suraalu, atimaamonétei yale alamó dapóló kisipa feteyóló, Kótópaae wópoló

eralepó.

2

Talené doi sóró horatere ala etéro yae yóló yó male fo

¹⁻² I haemó betó mole so whị feamó momaróturaalu, tẹteróló betere topo whịrapemókélé, atimané mepaae alarape tẹteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whịrapemókélé momarótu betae. Atéro momaróturaalu, Kótópaae me alakó erae yóló wosetere fokélé yóo, mepaae so whị Kótóné tao sópóló momaratere alakélé yóo, Talepaae mo kée dere fokélé yóo, du betaasepóló dapó. Ti noa ala yópóló dumipó. Dá Kótóné mo ama kae beteró betere so whị bituraalu, ama ala erótu betepa mepaae whịrapené bóe dóló sesétere ala yaqsóró, mo dua beterópóló momatu betae.

³ Ti atéro momatu betere alata doni, mo wisipa dá aluyaqsóró tao su betere Kótóné kolóló, donoi ala du beterapó kisipa mutapó.

⁴⁻⁶ Ti Kótóné amata, so whị feané mo fo bete wisiyóló tuépa, aluyaqsóró tao saai du betere ape. Ti noatepae, Kótóta betátóro bituraalu, Kótóro so whịtamó tuámó betere whị Yesu Keriso ąta, mo whịtóro beterapó. So whị feané kilituraalu ita Kótónépó yópóló, kale tukóló mulale be demótóro so whị fea sukóló aluyaqsóró tao suraalu, ama betere betené duputamoróló sukálepó.

⁷ Atére ala bete yó melópóló, Kótóné ę sóró beteró beterapó. I du betere fota, kapala mei mo fo dapó. Juda fake mei, kae fake so whịpaae kale doasi topo whịné fo i ape yóló yó matere *aposolo*

whi betoo, Kótóné kutó dirane fae yóló dotonatepa ama kutó diratere whi betoo, kale mo fo betekélé so whi feané wosóló kisipa tiki tirópóló yó matere whi betoo erópóló, Kótónétei ę sóró beteralepó.

8-10 Yalo i dere ma fota, dią whirapené Talepaae momaturaalu, momatere bemómaaté ini, kae kae hoko tikimókélé du betae. Atéturaalu, fopaae buóló hõle sere ala ini, mo ama kae beteró betere so whi bitu, naase horóló Talepaae momatu beterópóló dapó. I dere ma fo kaae dią sorapepaaekélé dapa wosae. Dią Tale aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horóló momatu ai betera, diaaę tó tikimó deraai doasi *moniné* duputere kuti ó meleke ó au yaaire *kold kapané* aleale ęla ęla ó mepaae topo niki dokotere ęla ęlapaae doasi kisipa muaęsé. Dią Kótóné fo wosetere sukamó ó momayaairaaalu, whiné au nópóló deratere kuti deréni, Talené ala sya fu betere sorapené kuti derótu dere kaae yóló deratepata, ti mo so whi feané kolóló mo donoi kuti deró beteraféló kisipa muaalopó. Diaaę tó tiki maaté auraaí kisipa muni, tó tikiné dere wisi alané tiki tuępaaekélé aurótu betae. Ai ala epa Kótóné kilitu, kelaalo mo kokęrapó yópóló yae.

11-12 Diątamo betó mole Keriso sorapené Talené ala tuę yaai dere alata, ti kaae tare whi aqmó sukóló hipa fi dua beterópóló yae. Mepaae sorapené whi yó matere ala ó whi teteróló kaae tatere ala ini yóo, whiné dere fokélé tikini yóo yóló, whirape aqmó sukóló mo dua beterópóló yae.

13 Ti noa betené meipó. Folosóró Kótóné Adam-pi aleyóló nalo so Ipi alipakalepó.

14 Wuliné soró whıtamo dilikale sukamó whi Adam dilikinitei, kale so Ipi dilikipakalepó. Tétepa

kale soné mo dere nisyóló, wosóló sya feleteiné dowi ala ipakalepó.

¹⁵ Atéplatei, sorape atimata mo kisipa tiki tiratere ala yóo, yaala sókó fole alakélé yóo, ama mo kae beteró betere sorape bituraalu, mo donoi alakélé deté fu betóo iru, naale senaale deté fu betepakélé Talené atima aluyaqsóro tao saalopó.

3

Tęteróló kaae tare whı́ disiró dikon whı́rapetamomó dere fo

¹ I dere fota, mo tué tiki tiróló betaaire fopa wosae. Mepaae whı́ detamo Kótóné so whı́ tęteróló kaae tawaaire whı́ betaai kisipa mutupata, ti ai whı́né mo kutó wisinaalepóló diyaaı tué mutu dapó.

²⁻³ Kótóné so whı́ tęteróló kaae tawaaire whı́ sóro beteraaıtepata, ti i alarape sya fóló du betere whı́ sóro beteranérápó. So whı́ feané keletómó me alakélé ini, mo wisiyóló dua betóo, betą sotóro dokóló betóo, topo doyóló keyaa fópóló, *wain* wẹı mo dekéro nélıtere whı́ betóo, mepaae ala yaairaaı hapale ini, tęteróló mo dua kisipa tekeyóló yóo, so whı́ feané kolóló wisi ala dere whı́ beterapó yópóló dua betóo, uké wale so whı́ wisiyóló dape sóro firatere whı́ betóo, Kótóné fo yó melaai fosó fosóre whı́ betóo, topo dotere wẹı nóló keyaa fenitere whı́ betóo, fopaae buóló hęle sere ala hapale ini, mo dua naame yóló betere whı́ betóo, me whı́tamo fonétei u só derótu i só derótu yóló dokó dokó ini, mo dua betóo, *monimó* eķęle

yóló hosaa fake initere wh̄i betóo epa, ti atére wh̄i sóró beterae.

⁴⁻⁵ Atéro bituraalu, ama so naale senaale mo wisiyóló t̄eteróló kaae tapa, naale senaalenékélé alimané dere fo wosóló mo dua bitu, ama alimané doi sóró horaaitere alamaaté du betepa, ti atei kaae wh̄i mo s̄umó sóró beteranérapó. Mepaae wh̄inétamo ama so naale senaale wisiyóló t̄eteróló kaae tawaaire kisipa initepa, ti Kótóné so wh̄ikélé netéro wisiyóló kaae tawaaloé?

⁶ Teó wale Keriso wh̄itei so wh̄i kaae tanópóló sóró beteraose. Ti noatepa meipó. Atei kaae wh̄iné kaae taru ̄a so wh̄i t̄eteróló kaae tare doasi wh̄ipóló, bopé faketu betepa, Kótóné fo tokótamo yóló Satan só deróló kwia materetei atétere wh̄i ̄akélé saqsóro dapó. Téyaqsóro, belapaae h̄ale betere so wh̄itamokélé mo dua bitu, wisi ala du betepa, ti ai wh̄iné so wh̄i kaae tanópóló sóró beterae. Ti noa ala yaqsóro dumipó. Ama yale dowi alamó, ̄a haleturaalu Satan-né hemó daqsóro dapó.

⁷⁻⁹ *Dikon* wh̄irape sóró beteraai depata, ti u kale wh̄irape du betere kaae, atimané dere ala so wh̄i feané kolóló i wh̄ita mo wisirapó depa, ti ai wh̄i *dikon* sóró beteranérapó. Kapala fo dekaaporóló ini yóo, topo dotere *wain* w̄ei dekéro nokole alakélé ini yóo, kapala mepaae wh̄irape dilikóló *moni* sere ala ini yóo, hosaa tuamó me ala muni tuę tiki tiróló bitu, take kinóló muale bete mole fo diriyóló yó tare wh̄i s̄umó sóró beteranérapó.

¹⁰ Atéro sóró beteraai, ama dere alapi k̄aae kel-er̄alemótamo, ama ditere kutó ó dere ala h̄asókó fóló me dowi ala initepa, ti Kótóné ki diyópóló sóró

beterae.

¹¹ Atére kaae, kale *dikon* wh̄rapené somara-pekélé mo so wh̄iné kilituraalu ita, mo so wisipó yópóló yae. Atimané mepaae so wh̄i eratere fo ini yóo, *wain* w̄ei mo dekéro néni mo tóróti nóo, fea ala duraalukélé h̄oko ini, mo wisiyóló yó tawóo, du betere so beterópóló yae.

¹²⁻¹³ Dīanétamo wh̄i bet̄akó *dikon* sóró beteraai depa, ti so bet̄atóró dokóo, ama naale senaalekélé, ̄atamo bet̄amó betere so wh̄ikélé, mo wisiyóló t̄eteróló kaae tawóo epa, ti atei kaae wh̄i sumó sóró beteranérapó. Ai sóró beteratere wh̄rapené kutó mo wisiyóló dité fu betere kilituraalu, i wh̄rapeta mo wisi ala du beteraóló doi sóró horateremó wikélé ini, halaatere ala mo ti fakeraté fóló asane furaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere wh̄rape betaalo ai ape.

¹⁴⁻¹⁵ ̄Eta felekemó dīa beterepaae waai kisipa mutupatei, ̄ waaire t̄u mepaae alané sesépa, dīa fea h̄oko bitini, mo wisiyóló Kótóné naale senaaletóro beterópóló i ā̄tu betere ape. Kótóné so wh̄i fea ti bet̄a bemó betere s̄u ai betere ape. Atéro touróló betere so wh̄ita, mo ti betó tare Kótóné kale mo fo wisi h̄ale muāsóró, be mo diriyóló daalópóló hulua elekéro iru elekétamo kaae, ai dere ape.

¹⁶ I dere bete mole fota, so wh̄i feané mo diriyóló tūre fopa wosae. Kótóné ama mo doa ere ala wisinaale h̄ale tómó mole kwia maaté ̄ané kisiparetei, kinóló mole bete turó netéro kisipa yaaloé?

Ti ̄a mo so wh̄iné kolópóló mo wh̄i tiki daayóló wóo,

so wh̄iné ʔ kilitu mo wh̄imaaté nisi yaʔsóró,
 Kótótóró beterapó yópóló D̄ei Kepe Wisinétei eróo,
ensel-rapenékélé ʔ mo kolóo,
 kae kae tiki daae mole so wh̄inéékélé ʔ kisipa
 yópóló yó maté kw̄eyóo,
 hae kwia feamó betóló fale so wh̄iné ama dere fo
 wosóló kisipa tiki tiróo,
 Kótóné ama kae ere d̄e tuamó beteraai dapesó
 holóo, erapó.

4

Timotipaae i ala yaeró yale ma fo

¹ Kale D̄ei Kepe Wisiné h̄akeamó yó mótu betere fo i dapa wosae. Kemeyaaire sukamó mepaae so wh̄irape Kótópaae tūe tiki tiró beteretei taaróló, kapala dilikitere keperapené i fo yae yóló yó mótu betere wh̄irapené dere fo wosóló sya faalo ai ape.

² Ai fo yó mótu betere wh̄irapeta, kapala fo bole wh̄irapetei, Talené fo yó matere wh̄irape aʔrapó. Atéró yó mótu betere wh̄irapeta, atimané deté fu betere dowi alané haletere ala ó witere ala ini, atima hosaa mo tóruyóló h̄ale ʔla nisiró beterapó.

³ Atimané mo so wh̄ipaae so dokotere alakélé yaʔse yóo, mepaae nokole ʔlakélé naʔse yóo du beterapó. Ti ai naʔse yóló sesétu betere ʔlata, mo fo bete tūeruraalu Kótópaae tūe tiki tiróló betere so wh̄iné mo kée yóló n̄ópóló Kótónétei ai ʔla ʔla aleyóló muló beterapó.

⁴ Ti noatapa meipó. Kótóné aleyóló muló betere ʔla feata, dorapóló taae faréni, mo wisirapóló Talepaae mo kée yóló nenérapó.

⁵ Ti noatepa meipó. Kótóné fo dosayóló tuéruraalu moma yó tareteiné fea ọla Talené wisiróló, ama kae tukóló muló betera pọ.

⁶ Ti yaṭa, tuẹ tiki tiraaire fo wisi mepaae whirapené yó matepa wosóló, ai fo wisi tuamó doayalepó. Téyaletiné yaṭo yaṭaae kale yale forape Kereso no nerapené wosópóló yó mótu betepa, ti ya Yesu Kerisoné Kutó diratere whi wisi betaalo ai ape.

⁷ Térapa, Kótóné ala aluraairaalu, mepaae bete munire kae kae dolaa foró, so disirapené bete munire fotamo du betepa, mo nisiyóló sya faose. Téní, Kótóné ala wisinaale betá ya tuapaae erópóló, naaotei fotokọ bulatere alatóró yó tawae.

⁸ Ti noatepae, haḷe tó tiki fotokọ buópóló deté fu betere alata, ti sawa haḷeke sukamómaaté yóló kemeyaalotei, Kótóné ama ere ala wisi ya tuamó moletiné kae kae ala ya tuapaae eratepa, ai eratere ala tuapaaekélé, wisi alatóró erótu betera pọ. Ti mió ḍa i haemó betere alimó mo ti betere bete sóró tawóo, take nalo waaire alimókélé wisi alatóró mupa kolóo yaalopó.

⁹ Yaṭo yaṭaae i dere fota, so whi feané wosóló mopóló tuẹ tiki tirópóló dapó. Take waaire alimó ḍané mo wisi ala wisi kelaalopóló kisipa mutu, mo ti betó tare Kótópaae kisipa tiratapó.

¹⁰ Ti aṭa, so whi fea aluyaqsóró tao saaire Kótó betereleiné mo apaae tuẹ tiki tiró betere so whirape betá tao su betera pọ. Atétu betere alamó tuẹ muturaalu, ḍa ketekẹ buóló depe tukó wei ala i du betere ape.

¹¹ Yaṭo i yó melale forape so whi feané wosóló deté fu betera póló yó mótu betae.

¹² Mepaae whīrapené ya teó kokopei whīpóló kisipa mutu, naao yó mótu betere fo wosaalomeipóló faleyaqsóró, naao du betere fokélé, betere alakélé, yaala sókó fu betere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, me dowi alatamo hosekényi, mo kae betere ala Keriso so whī feané kolóló, mo wisirapóló naao du betere ala sya wóló du beterópóló yae.

¹³ E ya beterepaae waai teópatei, mepaae kae kae alarape fea naao taaróló, Kótóné ašemó yóló muló betere fo betā so whī feané wosópóló haķeamó dosayóo, so whī deķayóló haepaae derepaqsóró ketekē bulatere fokélé yó melóo, Kótóné bete mole fo i ape yóló, yó matere alakélé taaréni mo yó tawae.

¹⁴ Atétu bitu, kale Keriso so whī tētéróló kaae tanópóló sóró beteró betere whīrapené naao tikimó naase mulóló momarótu betepa, Kótóné me whīpaae i fo yae depa yale sukamó, Deī Kepe Wisiné wisi ɔla wisi yamó haķe melalepó.

¹⁵ So whī feané naao ai du betere wisi ala wisi fakeraté fu beteretei kolóló, mo wisirapó yópóló kisipa keterényi, ai alapaetóró ketekē buóló erótu betae.

¹⁶ Téturaalu, naao betere alaró yó mótu betere fotamo mo hotowayóló kaae taru, naao ai yó tare ala deķayóló taaréni, haķe yótóró tawae. Ai alatamo yó tapa, ti yaķélé, naao yó mótu betere so whīķélé aluyaqsóró, tao saalopó.

5

Whī disiraperó wulia sorapetamo, wae sóró kutó diratere whīrapeķélé feapaae i ala yae yale fo

¹ Yaṭa teó whīpa, ma fo duraalu mepaae whī disirape foné sóró deteraainé ini, mo naao aya-paae dere ma fo kaae dua yae.

² Teó kokopei whīrapepaaekélé, naao no apu-paae eratere ala kaaetóro eróo, mepaae so disipaaekélé mo naao haepaae dere ala kaae eróo, teó seimale sorapepaaekélé, mo naao ne apupaae dere ala kaaetóro eróo duraalu, mo wisi kisipa betā muóló erótu betae.

³ Naale senaale mei, mo doasi yaṭatu betere wulia sorape keteréni mo wisiyóló tao sua yae.

⁴ Tétu betā wulia soné ama naale senaale ó ama naale senaalené deale naale senaale betepata, ti ai naale senaalené Kótóné ala eróturaalu, atimané hama alima kaae tatu yale kaae, atimané auma serekélé atéro kaae tapa, ti Kótóné mo wisirapó kisipa muaalopó.

⁵ Téretei, mepaae wulia so tao saaire so whī bitini, mo yaṭatu bitutei Kótópaae tué tiki tiróló, take nalo betaaire alimó wisi ala wisi kelaalopóló kaae tawóló bitu, dilikitamokélé, deṭamokélé, Kótópaae tao sae yóló moma yó tarapó.

⁶ Tétu betepatei, mepaae wulia so ama tó tikiné ekḗlere alamaaté du betepata, ti ai so a mo betepatei sukune whī aṭrapó.

⁷ I ala yae yóló du betere forapekélé, mo so whī feané wosóló sya fópóló yae. Ti noa yópóló dumipó. Mepaae Keriso so whīné wisi ala dumipóló eratere fo yaṭsóro dapó.

⁸ Mepaae whīrapenétamo ama kili whī so tao sóro kaae tani yóo, ama soró naale senaaleta-mokélé wisiyóló kaae tani yóo depa, ti atétere whīné Kótópaae tué tiki tiró betere ala amatei

faleyóló, i wisi ala inipóló dere fo yaosóró, mo wh̄irapené du betere alakélé t̄eteraasepóló dapó.

⁹ Dī Keriso so wh̄iné mepaae wulia betere so-rape ɔla ɔla yāyātepa, tao saaire fo i dapa wosae. Diaaɔ mepaae wulia sorape tao saairaalu, doi mole tikimó bet̄a wulia so 60 ba fotamo kemenipa, ti kale sorapené doi mole tikimó touróló mulaɔse.

¹⁰ Motamo ama oma aɔmótóró bitu, wisi ala erótu betale doi mole so betepa, ti ai soné doi as̄enérápó. Ti ai erótu betale wisi alarapeta etérópó. Naale senaale wisiyóló kaae taté fu betale alakélé, uké wale wh̄irape wisiyóló dape su betale alakélé, mepaae sorapené naale senaalené di dasutu dere kaae, Kótóné so wh̄i tao sóró erótu betale wisi alakélé, mepaae kae kae sek̄tere so wh̄i tao suayale alakélé, kae kae du betere wisi alatamo touróló du betepata, ti atei kaae wulia soné doi as̄enérápó.

¹¹ Tétu, mepaae wulia betere teó sorapené doi mepaae doi mole wulia sorapetamo touróló mulaɔse. Ti noa yaosóró dumipó. Atima Yesu Kerisoné kutó diraalopóló yóló mulale fo t̄eteróló, nalomo wh̄i kaetamo furaalu, tikaosóró dapó.

¹² Atéró wh̄itamó furaalu, folosóró yóló mulale fo tikale betené dowi dupu saosórópó.

¹³ Ti ai alamaaté meitei, atima kutókélé dini, deokayóló h̄ale bitu, mené bepe bitiré kotere alamaaté dua dapó. Atéró h̄oko bitiré kuturaalu, kutó diterere nisi ȳpóló dere alakélé, mepaae so wh̄i eraterere fokélé, mo enénire fokélé h̄oko deté kutu beterápó.

¹⁴ Mepaae wulia betere teó sorapepaaekélé, ma fo i dapa wosae. Me wh̄iné dī dokóló naale

senaale deyoóló dijané be ó nokole ɔla ó mepaae ɔlarapekéle wisiyólo kaae tapa, dané bóe whi Satan-né da Keriso fake so whi faleyoóló só der-aaire tu muaosóro yae.

¹⁵ Mepaae wulia sorapeta, ti kale tu wisi taarólo Satan-né ala eraairaalu, ai tu ai sya fele ape.

¹⁶ Mepaae kiswa tiki tiro betere soné ama kekelé sotamo atima tuamó betepa, ti ai soné atei wulia so mo wisiyólo kaae tanérapó. Ti noayaosóro meipó. Kale Keriso so whirape atima mepaae kekelé meire wulia sorape tao suraalu, kekelé betere wulia sorapetamo bipi yaosóro, kekelé betó mole wulia sorapeta, ti atima kekelénétóro tao sua yópólo yae.

¹⁷ Fo meta i ape. Kale Keriso so whi tetéroló kaae tanópólo, sóro beteró betere whirape atima Kótóné so whi mo wisiyólo dapesó fu betepata, ti atima doi mulatere ala mo ti tómó belerólo mo doa doi mulópólo yae. Atépatéi, mepaae tetéroló kaae tare whirape atimané diyópólo tukólo muló betere kutóta, ti Kótóné fo yó mótu betere alaró Keriso whi keteké bulatere fotamo eró tare whirape, ti mo doa doi mulópólo hale sóro horótu betae.

¹⁸ Ti noatepae, i aseyoóló muló betere fo tué mue. Kale *bulmakau* hupurapéné whiti ne ó *bali* ne ke whiné naairetei sóko fópólo, teiya teiya duraalu mepaae ke naosóropólo kulumu faaraose. Ai dere fo kaae me i ape. Kutó diratere whiné ama diale kutómó dupu sópólo melae fo aseyoóló muló beterapó.

¹⁹ Térapa, me fo i ape. Beta whiné duraalu, kale tetéroló kaae tare whiné i dowi ala depa kelalepó,

dere fo wosaqse. Motamo, tamo ó sore whiné kelalepó depa, ti ai kale dowi ala yale whi so whi feané keletómó foné sae.

²⁰ Ti noa yópóló meipó. Mepaae whirapekélé ai dere ala kolóló wiyópólópó.

²¹ Yalo i dosaayale alarape yae yóló yapaae du betere fo hasókó feni, mo eró taruraalu naao hosaa mole so whipaaemo wisi ala eróo, mepaae so whipaae kae ala eróo yaqse. Tétu, mené dere fo bete wisinipatei taleturaalu, atimané take du betale alamó kisipa mutu, miókélé i ala mo du yalepóló tao sere ala ó só deratere ala momókó yaqse. Ti i dere fota, Kótóné kele tómókélé, Yesu Kerisoné kele tómókélé, ama kae sóró betero betere *ensel-rapené* kele tómókélé, yalo yapaae i ala mo yae yóló i mulatere ape.

²² Mepaae whi Kótóné so whi tetteróló kaae tanópóló sóró beteraai depata, ti hapale hoko sóró betereni, ama betere alapi kaae kolóló, sawa kaae taté fae. Téralemó, ama dere alatamo mo wisipa, ti ama tikimó naase mulóló sóró beterae. Mepaae whirape dowi ala du betepa, naaotamo ai ala ekesé yóló sesétere fo initepata, ti yakélé ai dowi ala kwia ai sere ape. Téyaqsóró, naao du betere wisi ala me dowi alatamo hosekényi, mo wisi alamaaté du betere whi betae.

²³ Téruraalu, ya suka fea daló tare kae kae kisiró depe tuamó daale kisi betetamo wisiyópóló, mo weimaaté néni *wain* weikélé sawa tėti nukua yae.

²⁴ Mepaae so whi atimané hakeamó du betere dowi alata, so whi feané kolóló tuérapó. Atéreteiné ai du betere dowi alamó fo tokótamo yóló kwia saaire be de teópatei, atima só deró beterapóló, so

whi feané kolóló tuérapó. Mepaae so whi atimané kinóló deté fu betere dowi ala take fo tokótamo yóló taletere sukamó hakearatepa kelaalopó.

²⁵ Atétere kaae, mepaae hakeamó deté fu betere wisi alakélé, ti so whi feané kelerapó. Mepaae kikiti deté fu betere wisi alarapekélé ti so whi feané keletómó hiranénipó.

6

¹ Kutó dirópóló wae sóró betero betere whirape feapaae dere fo i ape. Kótóné doiró dané yó mótu betere fotamo mepaae so whiné faleyóló doka doka yaqsóro, ai whirape atima wae sóró dupuyale whi aomó sukóló bitu, kutó mo wisióló diraté fu betero dirópóló yae.

² Mepaae wae sale whi talerapeta, ti Keriso whirapepó. Ai whirapeta, kale wae sale whirape atimané nopóló kisipa muóló, atima aomó betere hōyóló deka kutó dini, mo doa ketekę buóló dirópóló yae. Ti noatepa meipó. Atima ai ditu betere kutómó botokotere ɔlata, ti Kótópaae kisipa tiki tiróló betere Keriso no apunétóro naalo ai ape. Térapa, i yae yóló du betere fo yó móturaalu, mo dirii ma fo du betae.

Moni-mó hosaa muaqse yóló ere fo

³ Mepaae whirapenétamo kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepata, ti ai whiné Tale Yesu Kerisoné yó matere fo wisiró Kótóné ala i ape yóló yó matere fotamo sya fumipó. Ti ai whiné ama dere alata, wisirapóló bopé faketu betereiné betą alakókélé mo kisipanipó. Ama nomarapetamo betą tué muóló bitini, mo sawa

fomótei doasi fo nisyóló dóroi du betere alaró u teterótu i teterótu dere alatamo du betereiteiné ama kisipa tiki wisini, mo dorapó.

⁴ Atéturaalu, mepaae whiné dere ala kolóló ẹkélé até enée yóló dei kisipa mutereiteikélé, kae kae ọlamó alale suraalu hẹle sere alakélé, me whi dei tuẹ muọpóló kae kae eratere fokélé, me whiné me dowi ala depa kilinitei, yalemolópóló hẹletei eratere fokélé, dua dapó.

⁵ Ti ai alarape du betere whirapeta, mo foné bete sawakélé atima tuámó muni, mo dowi kisi-patóró muluraalu atimasisitei hẹle fomaaté yó tarapó. Téturaalu, Kótóné ala erateretei doasi *moni* sere tu mole nisyóló du betera-pó.

⁶ Tépatei, Kótóné ala erótu bitu mepaae ọla ọla mo dekéro saaitapóló kisipa muni, téti suraalu, ita Talené matere ọla supóló supata, ti mo doasi ala ai ape.

⁷ Ti noatepae, da haené depemó beteró i haepaae wouraalu mo betẹ ọlakélé tawóló wénitu dere kaae, da i hae taaróló fukélé me ọla tawóló faalomeipó.

⁸ Téyaalopa, da mió bituraalukélé nokole ọlaró deraaire kutitamo téti mupata, ti mo kée yóló wisi tuẹ muóló betenérápó.

⁹ Mepaae so whínétamo ẹ doasi *moni* sóró néli whi betenée yóló kisipa mutupata, ti dowi alamó dée nọpóló sẹ sere alané kisipa okokoróló ọlísóró fulapó. Téturaalu, na hemó duku dere kaae dowi alané atima dóló sukunótua dapó. Atéro doasi *monimó* ekele yóló néli whi betenée du betere alanétei kae kae hẹko alaró dowi alatamo kaaróló, so whi doakale hapisẹa sélimó durupu dere kaae,

dowi alané atima betere bete mo ti doróló só derótu beterapó.

¹⁰ Ti noatepae, kae kae du betere dowi alata, ti doasi *monikó* senée yóló ekele du betere alané kaarótu beterapó. Mepaae so whi doasi *moni* saaitapóló ketekę buturaalu, Kótópaae kisipa tiki tiratere ala taaróló kópaae ai fu betere ape. Ti aita, atimané yale alanétei betere bete mo doróló dei fomaake kisipa mutu beterapó.

Pol-né Timoti fotokọ bulóturaalu yale fo

¹¹ Kótóné ala erótu betere whi wisi-ó, ai du betere alarapené ya doraosóró botokó fóló i alarape sya fu betae. Me dowi alakélé muni, mo donoyóló fole alakélé, Kótóné ala wisitoró eraté fu betere alakélé, tuę tiki tiróló bitu naao no netamo yaala sókó fu betere alakélé, me sekei ala wapatei me ọla meipóló fotokọ buóló Kótóné alatóro eró taru, naameyóló mo dua betae.

¹² Atéroró Kótópaae kisipa tiki tiróló bitu, ama ala erótu beteremó bóe whiné ai wisi alatamo bóe dupata, ti fotokọ buóló du betae. So whi feané keletómó naao duraalu, Kótópaae tuę tiki tiróló beterapó yale sukamó Kótóné, ya mo ti betere bete tuapaae bitı ape, yalepó. Táyalepa, ai ti betere bete mo diriyóló tao tapatei fóló, kemene fole kwiamó sókó faasepóló dapó.

¹³⁻¹⁴ Fea kae kae betere ọlaró ere ọlatamo betere bete mótu betere Kótóné kele tómókélé, Pontias Pailat betere felekemó halaainé daalu, mo donoi fomaaté yale sekę Yesu Kerisoné kele tómókélé, i ala yae yóló mulatere fo haşókó fole ala ó dowi ala yalepóló só deratere alakélé ini, mo hotowayóló

eraté fu beteró, dā tēteróló kaae tare Tale Yesu Keriso wale sukamó sókó faasepóló, yało yaɣaae mo dirii ma fo i yóló mulatere ape.

¹⁵ Tale waaire be dēta, mené ali tanitei, Kótóné ama tukóló muló betere be demótóró waalopó. Fea ala feata, ti amatóró tēteróló kaae taru, mo wisi alamaaté fāanuraalu i haemó betó mole doasi topo whīraperó mepaae ɔla ɔla tēteróló kaae tare talerapetamo tēteró betere Taleta ątórótípó.

¹⁶ Ȧ betā mo kaayólókélé ó kemekélé ini, mo ti betó tare Kótó beterapó. Ȧ ama kae ere dē tuamó betepa, mo whī betākélé, ą betere felekepaae fenénipó. Mo whī betāné kolókélé inireteiné miókélé ą kelenénipó. Ai seké ątóró dukiróló, mo doasi fotokọ bole doi kemekélé ini, mo hałe muó taté fu beterópóló yae. Mo kée! Térópóló yae.

¹⁷ I haemó doasi *moni* tare néli whīrapené i ala yópóló, ma fo i yóló mulatere ape. Atimané ai tare doasi *monimó* bopé faketuraalu, take nalo ai *moniné* atima tao saalopóló kisipa mutu be- taqsóro yae. Ti noatepae, ai *monita*, ti muó tawaaire ɔlapakó kisipa tiki tiraalomeipó. Ȧla Ȧla fea mótu betere beteta, ti Kótótóró beterapó. Ai Kótóné hamokoróló dāmó ɔla ɔla fea sūmó mótu beterapó. Atéró matere ɔla ɔla suraalu, mo kée yóló dā hajné sukóló só tarapó. Tétu beterapa, take nalo waaire alimó dāpaae mo wisi ala er- aalopóló kisipa mutu, ąpaae betā kisipa tiki tiróló beterópóló yae.

¹⁸ Atimapaae dią doasi *moni* tare néli whī biture kaae, diaaɣ du betere wisi alamaaté dią tuamó fāanu néli whī beterópóló yae. Atéró bitu, di- aaɣ tare ɔla ɔla bukóló mepaae yaɣare so whīmó

hamokoróló hãle mótua yae.

¹⁹ Atétu betere alanétei, take waaire alimó mo diriyóló beterópóló, doasi bete muaaire wisi wisi ɔla muté muté horaalo ai ape. Téyaalopa, atima mo ti betere bete mo diriyóló taru du beterópóló, i ala yae yóló yó mótua betae.

²⁰ Timoti-ó, ya melale ɔla wisi me alané ó me whiné doraɔsórópa, hotowayóló kaae tawae. Me bete munire hãle hoko fotei, so whiné mo bete mole fo nisyópóló kisipa tiraaire fo depa, aita Kótóné bete mole fotamo bóe dilapa, kisipa keteróló sisópaae erae.

²¹ Mepaae whirapené ai fo mo dere nisyóló Kótópaae tué tiki tiróló betereitei taaróló ai fele ape. Térapa, yalo mo hosaa mole no-ó, Talené hãle hamokoróló tao sere ala ya tuamó muó tanópóló yae.

**Yesu Kerisoné So Whi Tao Sere Kisi Fo Wisi
The New Testament in the Falopa Language of Papua
New Guinea**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Folopa)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2009-10-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

0102a9df-173c-5a64-b766-14ab67a86105